

LA SOCIETAT DE GERMANOR DE BONASTRE (1930-1939)

**Neus Sánchez Pié*

Resum

L'adveniment del nou segle XX i més concretament el de la Segona República va suposar un fervor cultural arreu de Catalunya que al Poble de Bonastre es va concretar amb la fundació de la Societat de Germanor de Bonastre. Aquesta, de caràcter apolític i compromesa amb la vida cultural del poble, va desaparèixer l'any 1939 quan, amb l'entrada de l'exèrcit nacional, es van requisar les claus del local.

El context històric general

El naixement de la Societat Recreativa "germanor" de Bonastre s'emmarca en un ambient associatiu típic del país. A Catalunya des del segle XVIII es va anar format un ampli teixit associatiu que van derivar, al segle XX, amb els ateneus, les entitats excursionistes o les societats recreatives per fomentar les activitats lúdiques i d'esbarjo. Aquest tipus és el que ens ocupa.

Van ser moltes les entitats i associacions creades a principis de segle XX motivades per un ideal reformista i de regeneració de la societat, on la base fonamental havia de ser l'accés a la cultura. La sensació que es transmetia era la de renovació, on es volia deixar enrere el pessimisme derivat de les pèrdues de les últimes colònies, i acabar amb el sistema de la Restauració força esgotat ja, el qual arrastrava cap al fracàs també una monarquia massa identificada amb els polítics del Sistema i que no aportava cap solució a la crisi social, política i econòmica que vivia l'Estat. En aquest context de cansament d'una realitat fracassada, el republicanisme i el catalanisme van jugar un paper destacat. Ambdós van ser unes corrents que van donar resposta a aquesta nova realitat, que havia de passar per la renovació i modernització de la societat en tots els àmbits.

El moviment associacionista català motivat fonamentalment per tres ideals: culturals, nacionalistes i político-socials.

També trobem la proliferació de molts centres republicans. La finalitat d'aquests era doble: per una banda mantenir viu i difondre l'ideal republicà, i per l'altra, facilitar possibilitats d'esbarjo i relació social. Aquesta darrera mesura, contribuïa al

manteniment i a vegades a la creació de tradicions comunes a diversos sectors populars de la societat catalana.

L'esbarjo es canalitzava de maneres molt diverses. Hi havia un esbarjo clarament polititzat. Però els centres republicans eren també l'escenari d'un esbarjo popular no tant directament relacionat amb la vida política.

Amb la Dictadura de Primo de Rivera va ser durament reprimit, dissolent la major part de les entitats ja que no compartia cap dels seus principis bàsics. Tot i així, tornarien a reparèixer amb força en néixer la Segona República.

Després de l'etapa més repressiva de la dictadura de Primo de Rivera amb un gran interès per a vigilar i clausurar les entitats que poguessin canalitzar una manifestació activa i pública d'un cert sector de l'opinió en nom de l'ordre públic, va arribar la *Dictablanda* de Dàmaso Berenguer, oferint senyals d'oberturisme i permissivitat, i poc després, la Segona República on amb un context de més llibertat hi hauria un important proliferació de centres i entitats socioculturals.

El context històric del poble de Bonastre

Per poder entendre els fets que succeiran a la Societat és important entendre l'ambient del Bonastre de principis del segle XX.

Bonastre, era i és, un poble principalment agrícola. El blat i el vi componien quasi la totalitat de la producció. A finals del segle XIX la plaga de la fil·loxera va causar molts estralls provocant la mort dels ceps. Va suposar grans pèrdues econòmiques i problemes socials i de convivència.

El segle XX s'encetà amb una greu crisi de subsistències. Fins i tot un antic rector del poble es va veure avesat a escriure al bisbe de Barcelona demanant permís per mobilitzar la premsa demanant ajuda als habitants del poble.

Es van haver d'aplicar bons de menjar i va agreujar-se el problema de l'exode rural immigrant molta població a la ciutat. De 1900 a 1920 va perdre el 13% de la població.

El naixement de la Societat Germanor de Bonastre

La Societat neix en aquest ambient de penúries econòmiques pel poble.

Sabem que neix l'any 1930 essent una associació per fomentar actes culturals i instructius per donar resposta a una manca d'oci lúdic i cultural al poble.

La seva voluntat era la de organitzar balls, obres de teatre o conferències de caire cultural.

És important remarcar el seu caràcter apolític així com també les seves fonts de finançament que eren les quotes dels socis.

Segell de la Societat Germanor de Bonastre

La organització de la societat

La base de la societat eren els seus socis. N'hi havia de tres tipus:

- Els socis honoraris eren els que proposats per la Junta Directiva, eren nomenats com a tals per la Junta General.
- Els socis fundadors eren aquells que en el moment de constituir-la, van aportar material i personal.
- Finalment, els socis de número eren tots aquells que simpatitzaven amb l'objectiu de la Societat i entraven a formar part.

Què havia de fer una persona per formar part?. Aquesta persona, a través d'una papereta on figurava el seu nom i el de dos membres fundadors, que d'alguna manera eren la seva garantia, havia de ser posada en un lloc visible durant quinze dies, per a que els socis poguessin manifestar a la Junta la conveniència de la seva admissió o refusar-la. Si passaven aquests quinze dies sense cap reclamació el sol·licitant quedava admès com a soci.

Els socis a més, elegien la Junta Directiva que estava formada per president, un vicepresident, un secretari, un vicesecretari, un tresorer, un comptable i tres vocals, tots ells elegits per la Junta General, on es reunien tots els socis, per majoria de vots.

El president era la representació de la Societat a tots els actes oficials, controlava la marxa administrativa i l'organització de la Societat, firmava amb el secretari els lliuraments i juntament amb el tresorer els rebuts. Era també l'encarregat de convocar la Junta Directiva i la General, dirigint els debats. En els empats a les votacions, el seu vot era decisiu.

El vicepresident tenia la funció de col·laborar amb el president, substituint-lo en cas d'urgència o absència en els actes ordinaris d'administració.

El secretari era l'encarregat de portar el llibre d'actes de les sessions de les Juntes Directives i Generals, el registre de socis per ordre d'entrada, i numerats amb nom i domicili, el qual havia de guardar. Confeccionava anualment la memòria d'activitats, i estenia les comunicacions, documents, etc...

El tresorer era el responsable dels fons de la Societat, portant el llibre de Caixa amb el president, i no podia efectuar cap pagament que excedís les 10 pessetes sense el consentiment del president. Anualment informava de l'estat dels comptes a la Junta General.

El comptable portava un llibre de Càrrec i Data dels fons de la Societat, que estenia els rebuts mensuals i cuidava, junt amb el secretari, de les altes i baixes de socis que es produïen.

Resum de les activitats de la Societat Germanor de Bonastre (1930-1939)

Any 1930

Els seus membres es reuneixen per primer cop el 20 de setembre a casa del president.

La primera tasca va ser la compra d'una parcel·la on poder construir el local social.

Finalment es va comprar el terreny que ocupa avui en dia per un preu de 1.000 pessetes.

Les obres del nou local es van poder realitzar gràcies als esforços que molts dels seus socis van realitzar. Molts d'aquests després de les seves tasques diàries al camp o en els seus dies festius van construir amb les seves mans part de l'edifici.

A més, però, es va demanar un crèdit amb el Banc de Reus de 15.000 pessetes.

La Societat va acabar l'any 1930 amb 106 socis.

Any 1931

L'any 1931 es va inaugurar el cafè de la Societat. El cafè tancava a les 12 de la nit els dies laborables d'hivern i a la 1 de la matinada els dies laborables d'estiu.

A més, aquest anys van començar els problemes econòmics de la Societat. El préstec amb el Banc de Reus es va haver de cancel·lar i es van veure obligats a retornar-lo. Es va proposar de pagar-lo entre els socis però molts no podien assumir aquesta càrrega econòmica.

A conseqüència dels problemes econòmics va començar la marxa de socis ja que molts no podien pagar ni tan sols les quotes.

La proclamació de la II República el 14 d'abril d'aquest any va portar a un canvi en el nomenclàtor dels carrers. Sabem, que el carrer muralla es deia carrer de Francesc Macià.

L'any 1931 la Societat va acabar amb 102 socis.

Any 1932

Els problemes econòmics es van succeir aquest any. Molts socis no podien assolir la càrrega de pagar les quotes mensuals així com tampoc les del préstec amb el banc i no pagaven les seves parts. Davant d'aquesta problemàtica sembla ser que hi va haver moltes queixes entre els socis i la junta va dimitir en bloc. Això no obstant, la dimissió no va ser acceptada.

L'any 1932 els socis es van reduir a 98.

Anys 1933, 1934 i 1935

La tònica del següent trienni seguia essent la mateixa. Els problemes econòmic persistien i molts socis no podien pagar les seves quotes.

Va sorgir la figura del soci protector el qual amb menys drets que el fundador, pagava menys en la seva quota mensual.

Tot i això, la Societat era qui amenitzava els dies de la festa major gran i petita contractant orquestres i companyies teatrals.

L'any 1935 es va tancar amb 70 socis.

Any 1936

Les diferències entre els diferents partits polítics del poble es feien cada vegada més evidents i de retruc també afectaven a la Societat. Sabem que aquest any la secció

d'Esquerra Republicana per Catalunya (ERC) del poble va demanar el local per poder-hi celebrar un míting polític. Aquesta petició, que es va tractar en junta, va suposar una divisió entre els socis ja que molts d'ells defensaven el caràcter apolític i recreatiu de la societat.

Per donar resposta als problemes econòmics i evitar la baixa de tants socis, aquest any es van abaixar les quotes.

L'alçament militar de 18 de juliol va afectar la celebració de la festa major del poble que havia de començar el dia 21 d'aquell mes. Sembla doncs, que la orquestra que s'havia contractat no va voler arribar al poble donades les circumstàncies. Les fonts orals del poble recorden la frase que deia: *L'orquestra no vindrà, ha començat una guerra!*.

La rebaixa en les quotes dels socis va tenir èxit i els socis van augmentar a 80.

1937

A partir de l'any 1936. El dia a dia de la Societat estava marcada pels esdeveniments de la Guerra Civil Espanyola.

Cada vegada era més difícil trobar subministraments entre els quals sobresortien els productes que no eren de primera necessitat com el cafè i les begudes alcohòliques.

Sabem, doncs, que a falta de no trobar cafè es va haver de barrejar amb un altre producte però això va portar moltes queixes a més del seu encariment.

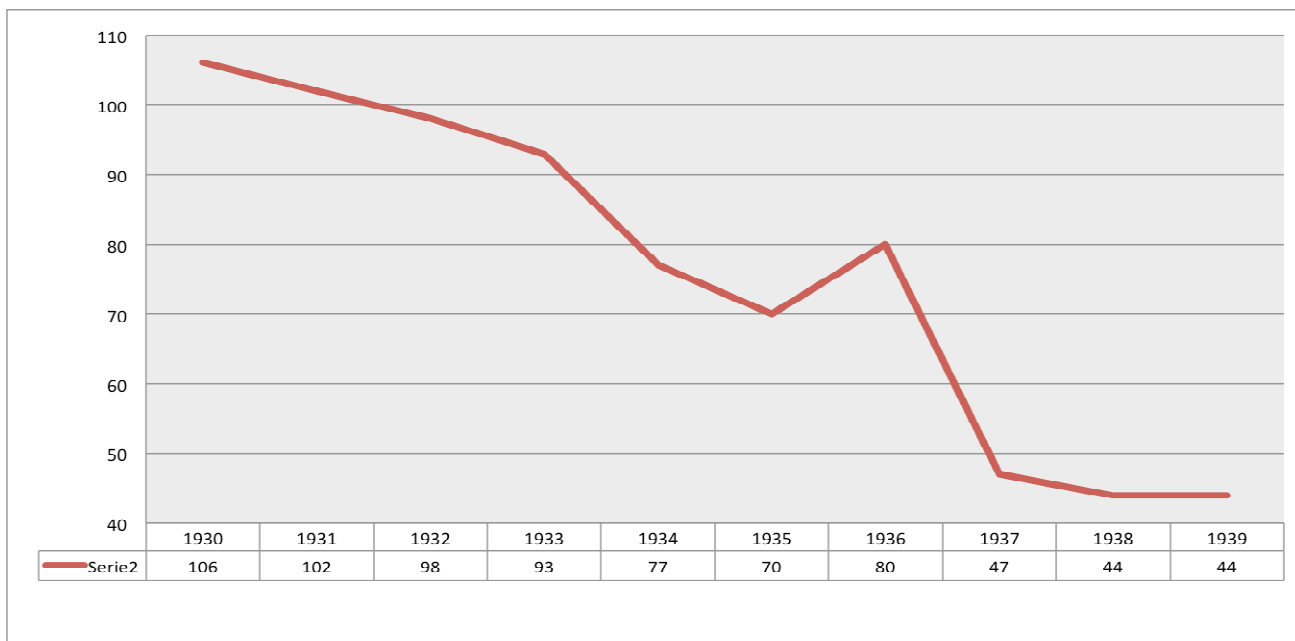
La guerra va provocar també que alguns socis fossin cridats a lleves.

L'any 1937 la Societat tenia 47 socis

Anys 1938 i 1939

El reduït nombre de socis va provocar que l'any 1938 no es pogués pagar cap orquestra que amenitzés els actes de la festa major. A més, es va lamentar la mort d'un dels seus socis al front, en Joan Sanromà Vilanova.

El dia 19 de gener de 1939 van entrar les tropes dels nacionals al poble. El més d'abril es proclamava la fi de la guerra i el 14 de maig el local de la Societat recreativa "Germanor" de Bonastre era requisat per la secció de falange espanyola del poble.

Evolució del nombre de socis de la Societat entre els anys 1930 i 1939.

Altres usos durant la etapa franquista

Més tard, a mitjans de la dècada dels cinquanta, l'alcalde d'aleshores, va mantenir converses amb tres membres de la Societat. La raó d'aquestes era el retorn de la Societat als seus socis sempre que el Governador de la província ho autoritzés. Aquesta autorització no va arribar mai i la Societat Recreativa "Germanor" no va poder tornar a esdevenir allò per la qual s'havia creat: donar resposta a una manca d'oci lúdic i cultural al poble.

Neus Sánchez Pié

Jornades "Arnau Estella" d'estudis bonastrencs

27 abril 2014

Fonts bibliogràfiques

- Blay i Boqué, Jordi i Navarro Miralles, Luís. *Guia de Bonastre*: Tarragona, Diputació de Tarragona, 2005.

- Culla i Clarà, Joan B. *El Republicanisme lerrouxista a Catalunya*: Barcelona, editorial Curial, 1986

- Duarte, Àngel. *El Republicanisme català a la fi del segle XX*: Vic, editorial Eumo, 1987.

- Roig Rosich, Josep M. *La dictadura de Primo de Rivera a Catalunya. Un assaig de repressió cultural*: Barcelona, publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1992.

- Vilanova, Mercedes. *Atlas electoral de la Segona República a Catalunya*: Barcelona, Enciclopèdia catalana, 2005.

- Reverte, J.M. *La Caída de Cataluña*: Barcelona, RBA, 2008.